

INTEGRATED RURAL TOURISM ANALYSIS OF MILAS DISTRICT (MUĞLA)

Milas İlçesinin (Muğla) Entegre Kırsal Turizm Analizi¹

Bayram TUNCER²

Muzaffer BAKIRCI³

Öz

Bu çalışmada, kırsal turizmi geniş çerçevede ele alan ve turizm uygulamalarında çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel hassasiyetleri dikkate alan bir yaklaşım olan Entegre Kırsal Turizm (EKT) bileşenlerinin Milas ilçesi örneğinde analiz edilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada araştırma metodu olarak "yakınsayan paralel desen" yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede Milas ilçesine gelen 130 ziyaretçiye Entegre Kırsal Turizmin 7 bileşeni çerçevesinde hazırlanan anketler uygulanmış, işletmeciler, tur operatörleri, Kamu/Sivil Toplum kuruluşları çalışanları ve yerel halktan oluşan toplam 32 kişiyle de yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Anket sonucu elde edilen veriler SPSS 16,0 programında 5'li Likert Ölçeği kullanılarak, görüşme verileri ise MAXQDA 12 programı yoluyla analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre, ankete katılan ziyaretçilerin en yüksek oranda, Entegre Kırsal Turizmin aktörlerin ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmelerini içeren "ağlar" bileşeni konusunda olumsuz görüş belirttiği ($\bar{X}=2,97$) görülmüştür. Ziyaretçilerin olumsuz görüş bildirdiği diğer bileşen ise, kırsal turizm faaliyetlerinde yerel toplulukların daha fazla söz sahibi olmasını esas alan "yetkilendirme" bileşeni olmuştur ($\bar{X}=2,94$). EKT'nin diğer bileşenleri olan sürdürülebilirlik ($\bar{X}=3,11$), yerellik ($\bar{X}=4,26$) ve özgünlük ($\bar{X}=4,33$) konularında ise katılımcıların büyük bir bölümü olumlu görüş bildirmiş, ölçek konusunda ise ziyaret edilen kırsal yerleşmelerin hiçbirinde kapasite aşımının olmadığı ifade edilmiştir ($\bar{X}=1,81$).

Anahtar Kelimeler: Entegre Kırsal Turizm, Turizm coğrafyası, Milas, Muğla, Sürdürülebilirlik

Abstract

In this study, it is aimed to analyze the components of Integrated Rural Tourism (IRT), which is an approach that handles rural tourism in a broad framework and takes into account environmental, economic and socio-cultural sensitivities in tourism practices, in the example of Milas district. In the study, "convergent parallel pattern" method was used as a research method. In this framework, surveys prepared within the framework of 7 components of Integrated Rural Tourism were applied to 130 visitors coming to Milas district, and in-depth interviews were conducted with 32 people in total, including operators, tour operators, public / non-governmental organizations employees and local people. The data obtained from the survey were analyzed using the 5-point Likert Scale in the SPSS 16.0 program, and the interview data were analyzed by the MAXQDA 12 program. According to the results of the analysis carried out, it was observed that the highest rate of visitors participating in the survey expressed negative opinions ($\bar{X} = 2.97$) on the "networks" component of Integrated Rural Tourism, which includes the actors to act in line with common goals. Another component which the visitors expressed a negative opinion was the "empowerment" component based on the greater influence of local communities in rural tourism activities ($\bar{X} = 2.94$). On the other components of IRT, sustainability ($\bar{X} = 3.11$), embeddedness ($\bar{X} = 4.26$) and endogeneity ($\bar{X} = 4.33$), most of the participants expressed positive opinions, and on scale, none of the rural settlements visited It has been stated that there is no overcapacity ($\bar{X} = 1.81$).

Keywords: Integrated Rural Tourism, Tourism Geography, Milas, Muğla, Sustainability

¹ This study was produced from the PhD thesis titled "Effects of Rural Tourism on Rural Development from a Geographical Perspective: The Case of Muğla Province" conducted at Istanbul University, Institute of Social Sciences.

² PhD Student., Istanbul University, Social Science Institute, Istanbul, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0003-3825-3735>, btuncer0606@gmail.com

³Correspondence to: Assoc. Prof., Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Geography, Istanbul, TURKEY., <http://orcid.org/0000-0002-4848-3086>, mubak@istanbul.edu.tr

GİRİŞ

Temelde insanların gezmek, görmek, eğlenmek ve dinlenmek için katıldıkları bir hareket olan turizm, talep ve beklentilere bağlı olarak oldukça çeşitlenmiş, ülkeler çeşitlenen turizm sistematüğinde azami yarar sağlama gayreti içine girmiş bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından büyük kitleler halinde gerçekleştirilen turizm hareketliliğinin doğru planlanmaması, çevre koruma hassasiyetinden uzak bir anlayışın hâkim olması, sıkıntılı toplu turizm hareketlerine ve yanlış uygulamalara bir tepki olarak alternatif turizm faaliyetlerine yönelim artmaya başlamıştır. Akademik çevrelerin dikkat çektiği bu kavramlarla ilgili uygulamalara ise 1990'lı yılların başlarında rastlanmaktadır (Butler, 1990; Weaver, 1991; Pearce, 1992; Weaver, 2014; Karamustafa ve Örnek, 2019). 2000'li yıllarda ise teknoloji kullanımındaki artışa bağlı olarak arttırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik gibi kavramlarla birlikte sanal deneyimler ön plana çıkmıştır (Han, Jung ve Gibson, 2014). İnsan yaşamına teknolojinin bu kadar yoğun bir şekilde nüfuz etmesi zaman içinde yapısal anlamda dönüşüme ve toplum üzerinde kültürel değişimlerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu dönemde kültürel olarak değişen ve dönüşen toplumla birlikte turizmin de yeniden yapılanmasına şahit olunmuştur. Bu yapılanma, günümüz modern toplumlarının organize edilmesinde kültürün merkezi bir konuma geçmesine, yani çağdaş kültürün kısmen postmodern olarak nitelendirilmesine bağlanmaktadır. Merkezi öneme sahip kültürün şekillenerek turizme yansımalarının "postmodern turizm" hareketliliğinin başlangıcı olarak kabul edilebilir (Urry, 2009; Karamustafa ve Örnek, 2019).

Zaman zaman alternatif turizm olarak da adlandırılan yaklaşım, beraberinde çok sayıda iç içe geçmiş bir kavramsal yapıyı da ortaya çıkarmıştır. Kırsal turizm diğer turizm çeşitleriyle, doğal çevre ve tarımla kolaylıkla bütünleşebilen bir turizm türüdür. (Emekli vd., 2007). Bu turizm çeşidi açık havada yapılan doğa sporlarından, eko turizm, yayla turizmi, av turizmi ve mağara turizmi gibi birtakım etkinliklerden farklıdır. Kırsal turizmde esas amaç bir köy, dağ veya çiftlik evinde konaklayarak, bölgenin kültürüyle tanışıp kaynaşarak bir tatil geçirmektir. Bu nedenle kırsal turizm, amaç ve etkinlikler bakımından doğal ortamda yapılan diğer turizm faaliyetlerinden ayrılmaktadır (Soykan, 2003). Kırsal turizmin uygulama alanı ve faaliyet sayısı oldukça geniştir. Birkaç turistik etkinlikle sınırlandırılması mümkün değildir. Mevcut kırsal alanın potansiyeli doğrultusunda pek çok farklı şekilde karşımıza çıkabilir. Kırsal turizm, kırsal alanların doğal turistik kaynaklarına ya da kültürel kaynaklarına yönelik seyahatleri kapsamak üzere iki farklı şekilde uygulanmaktadır (Zaman, 2010).

COVID-19 salgınının tüm dünyada hızlı bir şekilde yayılması sonucunda, turistik faaliyetlerde kiteselden bireyesele, diğer bir ifadeyle alternatif turizm aktivitelerine dönüşümün hızlanacağı düşünülmektedir. Özellikle salgın sonrası, küçük gruplar halinde gerçekleştirilebilen, sosyal mesafenin korunabildiği, hijyen faktörlerinin daha fazla dikkate alınabildiği kırsal turizm faaliyetlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde dikkat çekeceği göze çarpmaktadır (Arslan ve Kendir, 2020). COVID-19 salgını, kırsal bölgelerin sadece zaman içerisinde değişen turist tercihleri bakımından değil, aynı zamanda olağanüstü durumlarda tercih sebebi olma konumunu sürdüreceğini göstermiştir. Diğer taraftan, kırsal bölgelerin sürdürülebilir turizm açısından önemi ve bölgesel kalkınmadaki rolüne bağlı olarak küresel düzeyde çalışmalar da devam etmektedir. Bu amaçla, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2020 yılı 27 Eylül Dünya Turizm Günü için "Turizm ve Kırsal Kalkınma" sloganını seçmiştir (UNWTO, 2020). Türkiye özelinde de koronavirüs sürecinde seyahat tercihlerinin kırsal destinasyonlardan yana kullanılması, bu ve benzeri salgınların uzun vadede turizm sektörü açısından yeni riskler yanında bazı fırsatlar da getireceğini göstermektedir. Kırsal alanların, kentleşmiş toplumlar için, fizyolojik ve psikolojik sağlık açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu, alanında yapılan bilimsel çalışmalarla ifade edilmektedir (Lee vd.'den aktaran Özçoban, 2020). Türkiye, coğrafyası gereği birçok alternatif turizm türüne olanak sağladığı gibi kırsal turizm anlamında da çok önemli potansiyele sahiptir (Karabatı vd., 2009; Artuğer ve Kendir, 2013).

Kırsal turizm faaliyetlerinde doğal, ekonomik ve kültürel şartlar göz önünde bulundurulmakta ve bu kavram kültürel varlıkları göz ardı etmeden, bölge halkının ekonomik faaliyetlerine engel olmadan, çevreye zarar vermeden ve doğal ortamların tadını çıkararak seyahat etmek olarak tanımlanmaktadır (Akova, 2008). Yapılan tanımların iki temel alana işaret ettikleri görülmektedir. Bunlardan birincisi kırsal turizmin kırsal alandaki doğal çekicilikler, diğeri ise özellikle yaşam tarzı ve kültüre odaklanan tarihi, sosyal ve kültürel çekiciliklerdir. Bu durum kırsal turizmin çok daha geniş boyutta ele alınması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Turizmin milli gelirinde önemli bir pay sahibi olduğu Türkiye, genel olarak birbirinden oldukça farklı doğal ortam koşulları dolayısıyla hem klasik turizm ve hem de alternatif turizm türleri bakımından oldukça zengin bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle doğal ortam çekicilikleriyle beraber kültürel çeşitlilik, Türkiye kırsal alanlarında turizmin daha aktif olarak uygulanmasına imkân sağlamaktadır. Bu çerçevede her bölge veya yörede farklı bir veya birkaç unsurun kırsal yerleşmelerde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine zemin hazırladığı görülmektedir.

Türkiye'de sahip olunan potansiyelin harekete geçirilmesinde bazen kamu destekli program ve planlamalar devreye girerken, çoğu kez doğal akış içinde tabandan tavana doğru bir gelişmenin yaşandığı gözlenmektedir.

Turistik arz değerlerinin yüksek olduğu, fazla bozulmamış, doğal, tarihi, sosyal ve kültürel çekiciliklere sahip bölgeler, sürdürülebilir turizm politikaları kapsamında arz kaynaklarına daha fazla önem göstermekte ve turizmde ürün çeşitliliğini sağlayacak yöreye özgü alternatif turizm aktivitelerine yönelmektedir (Çeken vd., 2007). Alternatif turizmin temel amacı; alternatif turizm uygulamalarının olumlu ekonomik etkilerini azaltmadan, kitle turizmine bağlı olarak oluşan talebi daha dengeli hale getirmek ve aynı zamanda toplumun refah seviyesi ile yörenin turistik arz kaynakları arasında denge sağlamaktır. Alternatif turizm, ticari kaygısı olan kitle turizmi ile algılanan olumsuz etkileri bir tarafa bırakarak mevcut turistik talebe de bir alternatif sunmaktadır (Çeken, 2020). Bu taleplere cevap verebilecek alternatif veya tamamlayıcı turizm türü ise kırsal turizmdir.

Çalışma sahamızı oluşturan Milas ilçesi sahip olduğu doğal çevre koşulları ve beşeri özellikler bakımından önemli bir kırsal turizm potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır. İlçede fiziki çekicilikler yanında el sanatları, yörenin örf ve adetlerini canlandırma, yöresel ürün festivalleri gibi faaliyetler kırsal alanlarının çekicilik unsurlarını oluşturmaktadır. Milas ilçesi çok sayıda köyü bünyesinde barındırmakla birlikte, kırsal turizm potansiyel ve uygulamaları bazı köylerde yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede değerlendirilebilecek olan köyler; Kırıkkışlacık köyü, Kapıkırı köyü, Çomakdağ Kızılağaç köyü, Karacahisar köyü ve Bozalan köyü şeklinde sıralanabilir.

Belirtilen çerçevede Milas ilçesinin kırsal turizm açısından öne çıkan unsurlarından ilkinin festivaller oluşturmaktadır. Doğa ve kültür temelli festivaller, kırsal kesimlerde bölge halkı tarafından önceden belirlenmiş bir zamanda yapılan ve bölgenin sembolü haline gelmiş ürün ya da ürünlerin tanıtımını ön plana çıkaran, toplumun ortak bilincinde yer almayı başarmış ve sürekliliği sağlanmış etkinliklerdir. Festivaller aynı zamanda kırsal turizmin en önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Doğru yönetildiği takdirde festivaller bölgesel kalkınmaya büyük ölçüde fayda sağladığı gibi, festivale konu olan tarım ürününün de ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılmasına hatta markalaşmasına imkan sağlamakta, böylece yörenin turizm potansiyelini arttırmaktadır (Yemenoğlu vd., 2013; Tok ve Tunaliolu, 2019).

Milas ilçesi de kırsal turizm-festival ilişkisini kurmuş olan coğrafi mekânlardan biridir. Zeytin ve zeytinyağı açısından yüksek potansiyele sahip olan Milas ilçesinde, bu potansiyelin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılması amacıyla 2014 yılından bu yana festivaller düzenlenmektedir. Altıncısı 2019 yılında gerçekleştirilen bu şenlik vasıtasıyla (Fotoğraf 1) zeytinyağının kalitesinde çok etkili olan işletmelerin ve ürününün değerinin farkına varması gereken üreticinin bilinçlenmesi hedeflenmektedir (Milas Ticaret ve Sanayi Odası, 2018).

Hasat şenliği, Milas zeytininin ve zeytinyağının ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılmasına imkân sağlamakta, bu sayede tüketiciler kaliteli ve soğuk sıkım zeytinyağının önemi, çiftçiler de doğru hasat yapma yöntemleri, makineli hasat, organik zeytincilik, doğru taşıma kapları ve iyi tarım uygulamaları konularında bilinçlenmekte ve bilgilendirilmektedir. Ayrıca, şenlik kapsamında gerçekleştirilen yemek yarışmaları, kültürel değerlerin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır (Çukur ve Kızılaslan, 2018). Milas zeytinyağının, 23 Aralık 2020 tarihinde Avrupa Birliği'nden coğrafi işaret alan ilk ve tek Türk zeytinyağı olması onu ayrıcalıklı kılan bir özellik olmuştur.

Fotoğraf 1: 2019 Yılında Gerçekleştirilen 6. Milas Zeytin Şenliği Açılış Töreni (Muğla Eko Haber, 2019)

Milas ilçesi çok sayıda köyü bünyesinde barındırmakla birlikte, kırsal turizm potansiyel ve uygulamaları bazı köylerde yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede değerlendirilebilecek olan köyleri; Kırıkişlacık köyü, Kapıkırı köyü, Çomakdağ Kızılağaç köyü, Karacahisar köyü ve Bozalan köyü şeklinde sıralamak mümkündür.

Adı geçen köylerden biri olan ve 1929-1930'lu yıllarda kurulan *Kırıkişlacık köyü* Güllük Körfezi'nin iç kısmında, İasos Antik Kenti'nin karşısında konumlanmıştır. Köye bakan hâkim bir tepede kurulmuş bu antik kentin eteğinde, metruk ve eski bir yağ imalathanesinin varlığı, köy çevresinde eskiden beri zeytinyağı imalatı yapıldığına işaret ederken, 1955'li yıllarda zeytincilik parselasyonu yapılarak bu faaliyeti yürütmek isteyenlere arazi verilmesi (Aytüre, 2014) günümüzdeki zeytinciliğin ilk adımı olarak bilinmektedir. Kırıkişlacık köyünün doğal ve kültürel özellikleri, sahanın sadece tarımsal ürünlere dayalı bir kırsal turizm potansiyeli değil, aynı zamanda sinema filmleri ve TV dizileri için de doğal bir platform olmasını sağlamıştır. 2015 yılında çekimi yapılan "Aşk Sana Benzer" sinema filmi köyün tanınırlığını oldukça yükseltmiştir. Bu durum Kırıkişlacık köyünün, özellikle Bodrum ilçesine tatil yapmak amacıyla gelen yerli turistlerin uğrak yeri haline gelmesine zemin hazırlamıştır.

Bafa Gölü kıyısında yer alan *Kapıkırı köyü* Milâs ilçesinin kırsal turizm kapsamında ele alınabilecek diğer bir köyünü teşkil etmektedir. Köy, ilçe merkezine 39, il merkezine 108 km mesafede Herakleia antik kenti üzerine kurulmuştur. Bir yanda gölün oluşturduğu doğal ortam, diğer taraftan iç içe olduğu Herakleia antik kenti kalıntıları köyün önemli turizm unsurları olarak belirlemektedir. Herakleia antik kenti yapıları arasında yer alan Athena tapınağı, kaya mezarları, agora ve şehir surları ile gölün içinde bulunan adalarda yer alan ve Bizans döneminden kalma bir manastıra ait olan harabeler turistlerin ilgi gösterdikleri turizm çekicilikleri niteliğindedir. Köyü ziyaret edenler tekne turuyla Bafa Gölü üzerindeki bu adaları daha yakından görebilmekte, göl kenarında ve dağlık kesimlerde doğa yürüyüşü yapabilmekte, köyde yaşayan kadınların yaptıkları el işlerinden satın alabilmektedir (Öksüz, 2017). Gelen ziyaretçilere konaklama imkânı da sunan köyde yedi adet köy pansiyonu bulunmakta, ayrıca yeme içme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik göl kıyısında kafe ve restoranlar yer almaktadır. Köy kadınları üzerlik otu tohumundan yaptıkları kolye ve bilekliklerin yanı sıra işledikleri eşarp ve çeşitli el işi ürünlerini ziyaretçilere satarak ev ekonomilerine katkı sağlamaktadırlar (Fotoğraf 2). Özellikle yaz sezonunda büyük ölçekte turist ziyaretine sahne olan köyde aşırı bir yoğunluk yaşanmaktadır.

Fotoğraf 2: Kapıkırı Köyü Kadınlarının Üzerlik Otu Tohumundan Yaptıkları El İş Ürünler

Çomakdağ Kızılağaç köyü, geleneksel yapısını büyük ölçüde korumasıyla dikkati çekmektedir. Bu durum köyün kırsal turizme yönelik önemli bir potansiyeli olarak belirginleşmektedir. Köy halkı, geçmişi 500 yıl öncesine dayanan ve dört gün süren geleneksel düğün merasimlerini bir turizm faaliyeti olarak değerlendirmektedir. Çomakdağ köylüleri kurdukları tanıtım derneği aracılığıyla 2004 yılından beri üç saatlik paket program (yol ücreti, rehberlik hizmeti, yemek ve içecek) halinde turlarla getirilen 40 kişi ve üzeri gruplara düğün töreni yapılmaktadır. Köy meydanında yapılan, gelin ve damadın en son evlenen çiftlerden seçildiği gösteri düğününde, erkek evine bayrak dikme, dibekte buğday dövme, kız evine nişan bohçası götürme, damat dolandırması, kına gecesi, gelin alma ve duvak eğlencesi gibi etkinliklerin

tamamı ziyaretçilere sergilenmektedir. Gelen ziyaretçiler düğün töreniyle birlikte, yöreye özgü geleneksel mimariye sahip taş evleri ziyaret etmekte, burada ipek dokuma ürünlerini inceleme ve alış-veriş yapma imkânına da sahip olmaktadır. Köyde yaklaşık 150 evde el sanatları ürünleri üretilmekte, bu ürünler içinde ipek dokumacılığı öne çıkmaktadır. Yaklaşık 100 evde koza yetiştiriciliği yapılan köyde, ipek üretiminin tüm aşamaları köylü kadınlar tarafından gösterilmektedir. Çemper adı verilen (Etikan ve Çukur, 2011) başörtüsü ve gömlek yöreye özgü sarı ipekten yapılan belli başlı ürünler olurken, 2007'de açılan bez bebek yapım kursu yöre el sanatları üretimine yeni bir boyut getirmiştir.

Milas ilçesinin *Karacahisar ve Bozalan köyleri* yöreye has halı dokuma özellikleriyle öne çıkmaktadır. Milas'ın güneyinde konumlanmış olan bu yerleşmelerde dokunan halılar renkleri ve motif özellikleri bakımından farklılaşmaktadır. Kompozisyonlarına ve renklerine göre; ladik ve karacahisar halısı, cıngıllı cafer, ada milası ve gemici suyu gibi adlarla anılan halılar, yün iplerle çift düğüm tekniği ve kirkit kullanılarak dokunmakta ve kökboyalılarıyla boyanmaktadır. Yörede günümüze kadar gelmiş mekikli dokumaların örneklerine de rastlanmakta (Fotoğraf 3), turistik amaçlı yapılan ve hediyeelik eşya özelliği taşıyan küçük heybe ve yolluk tarzı dokumalar da dikkati çekmektedir. Turistik amaçlı yapılan küçük ölçülerde, fiyatı uygun bu hediyeelik dokumaların turistler tarafından daha çok tercih edildiği, geleneksel dokumalarda ise bir azalış olduğu görülmektedir (Ekici, 2018).

Fotoğraf 3: Milas Bozalan Köyünde Halı Dokuma Tezgâhı

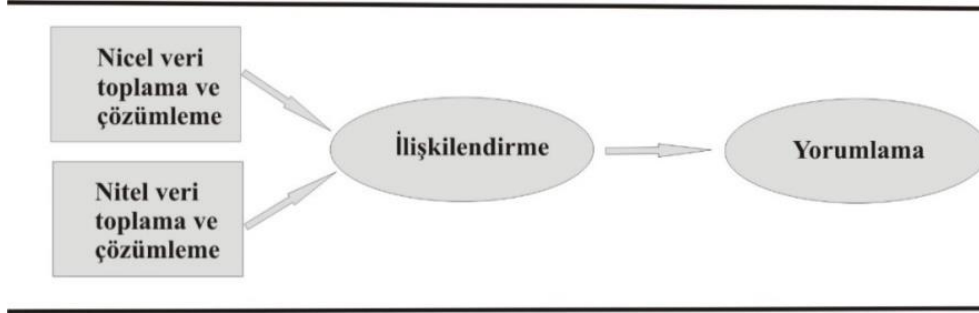
Milas ilçesinde kırsal turizmde bir çekicilik halini alan diğer bir faktör ise, yörenin sinema filmleri ve diziler için bir doğal platform olmasıdır. Bu sahada çekilen sinema filmleri yöreye kırsal turizm açısından önemli katkılar sunmaktadır (Tablo 1). Dizi ve filmlerde Milas ilçesinin farklı güzelliklerini gören, Bodrum, Marmaris ve Fethiye'ye tatile gelen yerli ve yabancı turistler köy hayatının yaşandığı, sivil mimarlık ürünü örneklerin olduğu, yöreye özgü yemek kültürünün yaşatıldığı kırsal mahalleleri ve kırsal hayatı görmeyi de seyahat planlarına dâhil etmektedir. Ayrıca film çekim zamanlarında film setine çevre illerden ve Muğla'dan çok sayıda ziyaretçi gelmekte, bu ziyaretçiler yöresel ürünlerden satın alarak yerel halka ekonomik anlamda katkı sağlamaktadır.

Tablo 1: Son Yıllarda Milas İlçesi Kırsal Sahalarında Çekilmiş Olan Popüler Sinema Filmleri

No	Yapım Türü	Yapım/Film Adı	Çekimin Yapılan Kırsal Mahalle	Çekim Tarihi
1	Sinema Filmi	Dedemin İnsanları	Eski Milas	2011
2	Sinema Filmi	Entel Köy Efe Köye Karşı	Milas/ Kapıkırı	2011
3	Sinema Filmi	Mandıra Filozofu	Milas/Çökertme	2014
4	Sinema Filmi	Aşk Sana Benzer	Milas/Kıyıkışlacık	2015
5	Sinema Filmi	7. Koğuştaki Mucize	Milas/Kapıkırı, Bafa	2019
6	Sinema Filmi	Karakomik Filmler	Milas/Kuzyaka	2019

AMAÇ VE YÖNTEM

Milas ilçesini Entegre Kırsal Turizm (*Integrated Rural Tourism-IRT*) modeli bileşenleri çerçevesinde analiz etmeyi amaçlayan bu çalışmada “*Yakınsayan Paralel Desen-YPD*” yöntemi uygulanmıştır. Adı geçen yöntem aşamalı araştırma sürecinde hem nitel hem de nicel verilerin birlikte toplandığı ama ayrı olarak analiz edildiği bir yöntem özelliğinde olduğundan araştırma yöntemi olarak tercih edilmiştir. Belirtilen çalışma deseni uygulanan yöntemlere eşit öncelik vermekle birlikte analiz esnasında bu süreçleri birbirinden ayrı tutmakta, genel yorumlama aşamasında ise mevcut sonuçları birleştirmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Yakınsayan Paralel Desen Modeli (Kaynak: Creswell ve Plano Clark, 2011)

“Yakınsayan Paralel Desen-YPD” yöntemi kapsamında çalışmanın veri setini; araştırma sahasında yapılan anket, görüşme kayıtları ve gözleme dayalı veriler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler, ziyaretçilerin Milas’ın kırsal turizm faaliyetlerine ilişkin bilgi düzeylerini ortaya koymaya yardımcı olurken; aynı zamanda işletme sahipleri, tur operatörleri ve kamu/sivil toplum kuruluşları çalışanları ve yerel halkın yürütülen kırsal turizme ilişkin görüşlerinin derinlemesine analiz edilmesine de imkân sağlamıştır.

Çalışmanın temel yaklaşım modeli olan Entegre Kırsal Turizm (EKT) esas olarak yerel aktörleri, içinde buldukları yerlerin ekonomik, sosyal, kültürel, doğal ve insan kaynaklarını ortaklaşa kullanmayı öneren ve onları ağlar vasıtasıyla diğer aktörlere bağlayan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Saxena ve Ilbery, 2007).

Entegre Kırsal Turizm yaklaşımı; ağlar, ölçek, özgünlük, yerellik, yetkilendirme, sürdürülebilirlik ve tamamlayıcılık olmak üzere 7 temel bileşenden oluşmaktadır (Saxena ve Ilbery, 2007; Cawley ve Gillmor, 2008; Cawley, vd., 2007; Saxena, vd., 2007).

Belirtilen bileşenlerin içeriğine ilişkin bilgiler aşağıda kısaca verilmiştir.

- **Ağlar (Networks):** Aktörlerin turizm ile ilgili hedeflere ulaşmak için oluşturduğu dinamik sosyal ilişkileri tanımlamak için kullanılan ağlar; aktörlerin kaynakları aramasını, edinmesini ve paylaşmasını, karşılıklı yarar için ortak eylemlerde bulunmasını, ortak vizyon geliştirmesini, fikirlerini yaymasını ve kaynakları seferber etmesini sağlamaktadır.
- **Ölçek (Scale):** Turizm faaliyetlerinin zaman içindeki değişiminde ve coğrafi olarak dağılımında, bölgenin taşıma kapasitesiyle ilgili bir eşik değer göz önüne alınması gerekmektedir. Aksi takdirde ölçek eşik değerinin üzerinde gerçekleştirilmeye çalışılan kırsal turizm aktivitelerinin yörenin mekânsal, ekolojik ve sosyo-kültürel yapısında büyük değişimlere ve bozulmalara yol açtığı açık bir gerçektir.
- **Özgünlük (Endogeneity):** Entegre kırsal turizm yaklaşımı, yerel halkın gereksinimlerine, kapasitelerine ve değerlerine odaklanarak turizmden maksimum fayda sağlamayı hedeflediğinden, turistleri cezbeden yöreye özgü (otantik) kaynakların varlığı ve etki düzeyi önemli bir kriter olarak belirlenmektedir.
- **Yerellik (Embeddedness):** Bu bileşen, turizmin yerel çevre, ekonomi, toplum ve kültürüne hangi ölçüde dâhil olduğuyla ilgilidir.
- **Yetkilendirme (Empowerment):** Bu bileşen, kırsal turizm faaliyetlerinde yerel toplulukların daha fazla söz sahibi olmasına, dolayısıyla daha güçlü bir yapı kazanması için yetkilendirilmesine işaret etmektedir.
- **Sürdürülebilirlik (Sustainability):** Sürdürülebilir bir kırsal turizm yaklaşımı turizmin yörede çevresel ve ekolojik kaynaklara zarar vermediğine işaret etmelidir. Entegre Kırsal Turizm (EKT), uygulandığı sahaların ekonomik, sosyal, kültürel, doğal ve insan yapılarına açıkça bağlı bir turizm yaklaşımı olduğundan sürdürülebilirlik kriterini de bünyesinde barındırmaktadır.

- *Tamamlayıcılık (Complementarity)*: Entegre kırsal turizm, geleneksel tarım ve/veya diğer yerel faaliyetlerin yerini almak ve onları ortadan kaldırmak yerine bu tür kırsal faaliyetlerle birlikte çalışmaktadır. Bu durum geleneksel yerel faaliyetlerle turizm faaliyetlerin çatışmasını değil, tam tersi iş birliği yapmasını gerekli kılmaktadır.

BULGULAR

Bu çalışmada, Milas merkez ve 5 farklı kırsal mahallede (Çomakdağ-Kızılağaç, Kıyıkışlacık, Bozalan, Çökertme ve Kapıkırı kırsal mahalleleri) 130 ziyaretçiye anket uygulanmıştır. Ziyaretçiler uygun örnekleme/erişilebilir örnekleme yöntemiyle anket örneklem sayısına dâhil edilerek seçilmiş, elde edilen anket verileri SPSS programında betimsel olarak analiz edilmiştir.

Katılımcılara entegre kırsal turizmin 7 bileşeni kapsamında, kırsal turizm faaliyetlerinin bir bütün olarak (çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik) ele alınması ve birbirini tamamlar şekilde uygulanması amacıyla yönelik soruların olduğu anket uygulanmıştır. Anket formunda yer alan sorulara katılıp katılmadıkları 5'li likert ölçeği ile kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (5) ölçeği arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Ziyaretçilere uygulanan anket yoluyla; *sosyo-ekonomik ve demografik nitelikleri* (yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek), *seyahat özellikleri* (seyahat arkadaşları, kalış süresi, mevsimsellik, bilgi kaynakları ve kullanılan ulaştırma sistemleri) ve *seyahat ürünü seçimi* (farklı ürünlere ilişkin tercihleri, algılanan yararlar ve memnuniyetsizlik kaynakları) gibi psiko-sosyal davranış verilerine erişim sağlanması hedeflenmiştir.

Bunun yanında işletmeciler, tur operatörleri, yerel halk ve kamu/sivil toplum kuruluşları çalışanlarından oluşan toplam 32 kişiyle de yüz yüze derinlemesine görüşme (ortalama 20 dk.) yapılmıştır. Görüşme soruları, entegre kırsal turizmin bileşenleri kapsamındaki konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerin ses kayıtları Microsoft Word programında yazıya dökülerek MAXQDA 12 programında betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma alanında yapmış olduğumuz gözlemler 2019 yılı temmuz ve ağustos ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Saha gözlemleri sırasında; ziyaretçiler, yerel halk, tur operatörleri ve işletme sahipleri arasındaki ilişkiler ile bunların mekân üzerindeki aktiviteleri incelenmiştir.

Anket Analiz Sonuçları

Gerçekleştirilen anket kapsamında ziyaretçilerin; demografik nitelikleri, ziyarete ilişkin bilgileri ve entegre kırsal turizm bileşenlerine yönelik bilgi düzeyleri sorgulanmıştır. Anket uygulanan 130 ziyaretçinin %56,1'i erkek, %43,9'u kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum erkek ve kadın ziyaretçilerin kırsal alanlara birbirine yakın ölçülerde ilgi gösterdiklerine işaret etmektedir. Sayıca en fazla katılımcının 35-44 yaş grubunda yer alması (%40,8), kırsal alanları orta yaş grubu tarafından daha çok tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların %73'üne yakınının lisans ve lisansüstü eğitim görmüş olması ise kırsal turizm ziyaretçi eğitim düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Kırsal Turizm Ziyaretçilerinin Temel Demografik Özellikleri

Değişken		Sayı	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	73	56,1
	Kadın	57	43,9
Yaşı	18-24	18	13,9
	25-34	39	30
	35-44	53	40,8
	45-54	20	15,3
Mesleği	Üniversite Öğrencisi	17	13,1
	Kamu Çalışanı	21	16,1
	Serbest Meslek Sahibi	16	12,3
	Özel Sektör Çalışanı	22	17
	Kendi İşinde Çalışan	54	41,5
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	7	5,5
	Lise	13	10
	Ön Lisans	15	11,5
	Lisans	76	58,4
	Lisansüstü	19	14,6
Toplam		130	100

Anket uygulamalarında, katılımcıların %24,7'sinin yurt dışından, %75,3'ünün ise yurt içinden geldiği tespit edilmiştir. Katılımcıların seyahat türü açısından ise yalnız gelenlerin oranı %3,9, arkadaşlarıyla, gruba ve ailesiyle gelenlerin oranı %96,1 olmuştur. Kırsal turizm alanlarına gelen ziyaretçilerin %28,5'i konaklamalı, %71,5'i ise günübirlik seyahati tercih ettiğini belirtmiştir. Ziyaret planlamaları konusunda ise, ziyaretçilerin %78,5'i geçerken uğradıklarını, %21,5'i ise temel

hedef olarak ziyaret planlaması yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ziyaretçilerin yarısından fazlası ise (%62,3) mevcut kırsal turizm alanından sosyal medya aracılığıyla haberdar olduğunu belirtmiştir (Tablo 3).

Anket uygulamasında kırsal turizm faaliyetlerinin bir bütün olarak (çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik) ele alınması ve birbirini tamamlar şekilde uygulanmasının önemini tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Entegre Kırsal Turizmin 7 bileşeni esas alınarak hazırlanan soru formunda ziyaretçilerin 5'li likert ölçeğine göre kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (5) ölçeği arasında cevaplamaları talep edilmiştir. Belirtilen çerçevede ziyaretçilerin ankete verdiği cevaplardan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir (Tablo 4).

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde aktörler arasında güçlü iş birliğine dayalı ağların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ziyaretçilerin çoğunluğunun verdiği yanıtlardan paydaşlar arasında ilişki ve ortaklıklara işaret eden *“ağlar”* ile ilgili çok olumlu bir algıya sahip olmadıkları görülmüştür ($\bar{X}=2,97$). Özellikle Kapıkırı ve Kızıllaşık köylerinde ankete katılan ziyaretçilerin çoğunluğu entegre kırsal turizmin kritik belirleyicilerinden biri olan aktörlerin ortak hedeflere sahip olmaları ve bu hedeflere ulaşmak için iş birliği yapma derecelerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Her iki kırsal mahallede yolların dar ve bakımsız olması, çöp yoğunluğu ve kırsal turizm potansiyeli olduğu halde buralarda iyileştirici çalışmaların yapılmamış olması ağların zayıf olduğunu göstermektedir.

Değişken		Sayı	Oran (%)
Geldiği Yer	Yurtiçi	98	75,3
	Yurtdışı	32	24,7
Seyahat Türü	Yalnız	5	3,9
	Arkadaşıyla	27	20,8
	Ailesiyle	43	33
	Grupla	55	42,3
Seyahat Aracı	Özel Araç	104	80
	Toplu Taşıma	7	5,4
	Tur Araçları	19	14,6
	Servisler	0	0
	Diğer	0	0
Ziyaret Şekli	Günübirlik	93	71,5
	Konaklamalı	37	28,5
Ziyaret Planlaması	Temel Hedef Olarak	28	21,5
	Geçerken Uğramak	102	78,5
Haberdar Olma Şekli	Turizm Acentesi	16	12,3
	Sosyal Medya	81	62,3
	Reklam/Tanıtım	13	10
	Arkadaş Tavsiyesi	11	8,5
	Diğer	9	6,9
Ziyaret Nedeni/Temel Amaç	Doğal Güzellikler	67	51,5
	Kültürel Özellikler	35	27
	Sosyal Özellikler	19	14,6
	Diğer	9	6,9
Toplam		130	100

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin ilgili sahanın kapasitesinin üzerinde bir kullanıma neden olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ait ortalamanın düşük bir oranda olması ($\bar{X}=1,81$) kırsal turizmde *“ölçek”* konusunda kapasite aşımının olmadığını düşünenlerin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bu oran katılımcı gözüyle, ziyaretçileri kırsal alanlara çeken unsurların yok olma veya niteliğini yitirme ihtimalinin zayıf olduğu sonucunu göstermektedir. Bu bakımdan çok sayıda katılımcıdan ziyade özgün değerlere ilgi ve saygı duyan ziyaretçiler olması sevindirici bir durumdur.

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin özgün (otantik) bir yapıda olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusunda ortalamanın yüksek olması ($\bar{X}=4,33$), ziyaretçilerin buldukları kırsal alanda yapılan faaliyetlerin *“özgün”* bir yapıda olduğunu göstermektedir. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta, yöredeki kırsal turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanın diğer benzer sahalardan farklı kılan unsurlara sahip olmasıdır. Ziyaretçiler yörede en özgün kırsal turizm faaliyetinin Çomakdağ-Kızıllaşık köy düğünleri olduğunu belirtmişlerdir.

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin yerele ait olduğunu veya yerel özellikler taşıdığını düşünüyor musunuz?” sorusuna yine yüksek bir oranda olumlu yanıt verilmesi ($\bar{X}=4,26$) ziyaretçilerin *“yerellik”* konusunda yöredeki kaynakların veya faaliyetlerin doğrudan mekânla bağlantılı olduğunu, ama aynı zamanda belirli sosyo-kültürel bağlamlar içerisinde ilişkilerin kurulduğu kanaatine sahip olduklarını göstermektedir. Yörede her yıl düzenlenen zeytin hasat şenlikleri ile Milas halıları, Çomakdağ-Kızıllaşık evleri ve yöresel ürünler, yerelliği temsil eden unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 4: Entegre Kırsal Turizm Bileşenleri Ziyaretçi Bilgi Düzeyi

İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
	(\bar{X})	
Ağlar (Networks) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde aktörler arasında güçlü iş birliğine dayalı ağların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	2,97	1,083
Ölçek (Scale) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin kapasitenin üzerinde bir kullanım olduğunu düşünüyor musunuz?	1,81	1,152
Özgünlük (Endogeneity) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin özgün bir yapıda olduğunu düşünüyor musunuz?	4,33	1,048
Yerellik (Embeddednes) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin yerele ait olduğunu, yerel özellikler taşıdığını düşünüyor musunuz?	4,26	1,023
Yetkilendirme (Empowerment) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde yerel halkın etkin bir role, yetkiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	2,94	1,180
Sürdürülebilirlik (Sustainability) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde sürdürülebilir bir yaklaşımla gerçekleştirildiğini, çevre koruma hassasiyeti gözetildiğini düşünüyor musunuz?	3,11	1,118
Tamamlayıcılık (Complemantarity) Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin tamamlayıcılık ilkesini karşıladığını düşünüyor musunuz?	4,10	1,037

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde yöre halkının etkin bir role veya yetkiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ziyaretçilerin yarısından fazlası ($\bar{X}=2,94$), “yetkilendirme” konusunda yörede yapılan kırsal turizm faaliyetlerinde yerel halkın yeterli düzeyde söz sahibi olduğunu düşünmektedirler.

“Turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir bir yaklaşımla gerçekleştirildiğini veya çevre koruma hassasiyetinin gözetildiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna ($\bar{X}=3,11$), katılanların oranı çok yüksektir (%91,1). Entegre kırsal turizmin geliştirilmesinde temel amaç, paydaşların, özellikle yerel toplulukların maliyet ve faydalarını en iyi şekilde eşitleyen, doğal, sosyal ve ekonomik kaynakların kalitesini bozmayan sürdürülebilir sonuçlar elde etmektir. “Sürdürülebilirlik” konusunda ziyaretçilerin yüksek oranda olumlu görüş bildirmeleri yöredeki kırsal turizm faaliyetlerinin çevresel ve ekolojik kaynaklara zarar vermediğine işaret etmektedir.

“Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin tamamlayıcılık ilkesini karşıladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna ziyaretçiler yüksek oranda olumlu görüş bildirmişlerdir ($\bar{X}=4,10$). Bunun en önemli sebebi “tamamlayıcılık” konusunda Milas ilçesinde tamamlayıcı kaynaklar ve/veya faaliyetler fikrini içeren bir turizm yönetimi ve pazarlama stratejisinin kırsal turizm ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Mülakat Analiz Sonuçları

Çalışma kapsamında 32 kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Mülakat yapılan katılımcılara ilişkin bazı bilgiler [Tablo 5](#)'te sunulmuştur. Paydaşların Entegre Kırsal Turizmin bileşenleri ile ilgili görüşleri 7 kategorik başlık altında analiz edilmiştir.

Tablo 5: Görüşmeye Katılan Paydaş Gruplarına İlişkin Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	İşi	Paydaş	Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	İşi	Paydaş
K1	Erkek	55	İlkokul	Çiftçi	Tip 1	K17	Erkek	33	Lise	Tur Rehberi	Tip 2
K2	Kadın	47	İlkokul	Ev Hanımı	Tip 1	K18	Kadın	31	Üniversite	Tur Rehberi	Tip 2
K3	Erkek	38	Lise	Çiftçi	Tip 1	K19	Erkek	54	Üniversite	Müdür (Turizm)	Tip 3
K4	Kadın	35	İlkokul	Hediyelik Eşya	Tip 1	K20	Kadın	49	Üniversite	Müdür Yrd.(Turizm)	Tip 3
K5	Erkek	44	İlkokul	Çiftçi	Tip 1	K21	Kadın	36	Doktora	Akademisyen	Tip 3
K6	Erkek	52	Lise	Çiftçi	Tip 1	K22	Kadın	45	Doktora	Akademisyen	Tip 3
K7	Erkek	35	Lise	Çiftçi	Tip 1	K23	Erkek	40	Üniversite	Sözleşmeli Personel	Tip 3
K8	Kadın	50	Ortaokul	Ev Hanımı	Tip 1	K24	Erkek	55	Üniversite	Dernek Başkanı	Tip 3
K9	Erkek	48	Lise	Muhtar	Tip 1	K25	Erkek	63	Üniversite	Köy Pansiyon İşlt.	Tip 4
K10	Erkek	57	Lise	Muhtar	Tip 1	K26	Kadın	24	Lise	Market İşletmecisi	Tip 4
K11	Kadın	25	Üniversite	Hediyelik Eşya	Tip 1	K27	Kadın	30	Lise	Cefe İşletmecisi	Tip 4
K12	Kadın	33	Üniversite	Hediyelik Eşya	Tip 1	K28	Erkek	65	Üniversite	Çiftlik Sahibi	Tip 4
K13	Erkek	60	İlkokul	Çiftçi	Tip 2	K29	Erkek	38	Lise	Restoran İşletmecisi	Tip 4
K14	Erkek	42	Lise	Tur Operatörü	Tip 2	K30	Kadın	35	Lise	Restoran İşletmecisi	Tip 4
K15	Erkek	38	Lise	Tur Operatörü	Tip 2	K31	Erkek	56	Üniversite	Market İşletmecisi	Tip 4
K16	Erkek	45	Üniversite	Tur Operatörü	Tip 2	K32	Kadın	48	Üniversite	Cafe İşletmecisi	Tip 4

TIP 1: Yerel Halk, TIP 2: Tur Operatörü, TIP 3:Kamu Görevlisi, TIP 4: İşletmeci

Kategori 1: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinde Aktörler Arasında Güçlü İş Birliğine Dayalı Ağların Yeterli Olduğunu Düşünme

Ağlar, birlikte üretmek, birlikte pazarlamak, birlikte satın almak, ürün veya pazar geliştirmede iş birliği yapmak için bir araya gelen işletmeleri içeren resmi sabit ağlar şeklinde olabildiği gibi, ortak sorunları çözmek, bilgiyi paylaşmak veya yeni beceriler kazanmak için bir araya gelinerek gayri resmi ağlar şeklinde de oluşturulabilmektedir (Petrou vd., 2007).

“Kapıkırı’da söylediğiniz şekilde aktörler arasında güçlü iş birliği yok. Koordinasyon yok. Niye yok dersiniz Muğla da bütün ağlar deniz turizmi için var, kırsalı önemseyen yok. Sürekli turist gelen bir köyün yolları böyle olur mu? Her yer delik-deşik yollar dar, çöpler toplanmıyor (K5). Ben Kapıkırı köyünde yıllardır restoran işletmeciliği yapıyorum, mekanımız gördüğünüz gibi gölün kıyısında, gelen misafirlerimiz manzara eşliğinde yemeklerini yiyorlar, fakat hem gölün kokusundan hem de sivrisinekten çok rahatsız oluyorlar. Hele akşamları ışıkları açınca hiç durulması kalmıyor, misafirlerimize mahcup oluyoruz, sürekli söylememize rağmen hiç ilgilenilmiyor. Ağlar sağlam olsaydı böyle olur muydu, olmazdı (K30). Biz Çomakdağ-Kızılağaç köylüleri olarak şanssızız, bizim derneğimiz var, derneğimizin adı Çomakdağ Tanıtım Derneği, turları onlar ayarlar, yazın hemen her gün tur otobüsleri köyümüze gelir. Milas Zeytin Hasat Şenliği olur, derneğimiz belediye ile bağlantıyı kurar, köylü kadınlarımız kızlarımız yöresel giysilerimizi giyeriz, yöresel ürünlerimizi alırız şenlikte kendimizi gösteririz (K8). Bizim tur acentamız Çomakdağ Tanıtım Derneği ile bağlantılıdır. Bodrum’dan Kızılağaç köyüne sürekli tur düzenleriz, paket program şeklinde tura katılan turistlerden köy düğünü izleme, yeme-içme ücretlerini alırız. Derneğe veririz o da bir kısmını alır program yapan köylülere dağıtır (K13). Muğla’da koordinasyon eksikliği var, parası olan kıyı turizmüne yatırım yapıyor. Ama inkâr etmeyelim, Milas Zeytin Hasat Şenliği her geçen yıl daha çok ilgi görüyor ve daha fazla ziyaretçi geliyor. Bunu kamu ve sivil toplum örgütleri arasındaki sıkı iş birliğine borçluyuz. Milas Belediyesi, Kaymakamlık, dernekler ve Muğla Valiliği hepsi devreye giriyor (K21).

Kategori 2: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinin Kapasitenin Üzerinde Bir Kullanım Olduğunu Düşünme

Bir bölgedeki turizmin zaman içindeki değişimi ve coğrafi olarak dağılımı, bölgenin taşıma kapasitesiyle ilgili bir eşik değerin göz önüne alınmasını gerekli kılmaktadır (Bakırcı, 2019). Küçük ölçekli olma durumu, fiziksel yapılar ve faaliyet kapsamı açısından kırsal turizm işletmelerinin karakteristik ancak evrensel olmayan bir özelliğidir. Bu bakımdan kırsal kalkınmanın coğrafi bağlam ve sosyal yapılara uygun bir ölçekte gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Cawley ve Gillmor, 2007).

“Yazın çok yoğun oluyoruz, haftada en az iki-üç gün turlar geliyor. Hazırlık yapıyoruz düğün yapıyoruz. El işi ürünlerimizi satıyoruz. Biz hep bunlardan kazandığımız paralarla çocuklarımızı üniversitelerde okuttuk. Böyle yoğun olmasa biz nasıl para kazanıp çocuklarımızı okutacaktık (K8). Bizim Çomakdağı köyünde eskiden böyle yoğunluk yoktu. Milas’a gelen bir Halk Eğitim Müdürü bizim gözümüzü açtı. Kurslar düzenledi. Bize bez bebek ve el işi ürün yapmayı öğrettiler. Atalarımızdan, dedelerimizden kalan evlerin önemini anlattılar. Sonra televizyoncular geldi. Burada yöresel kıyafetlerimizi köy düğünlerimizi görüntülediler. Sonra patladı gitti (kahkalar eşliğinde). Dernek de kurulunca gelen turist daha çoğaldı (K10). Kapıkırı’ya yabancı turist de yerli turist de çok geliyor. Kışın bile gelen çok oluyor. Ama en çok yaz sezonunda geliyorlar. Bayramlarda da bir yoğunluk var tabii. Buranın kalabalıktan yoğunluktan dolayı bozulma ihtimali hiç yok. Çünkü burası 3. dereceden sit alanı olduğu için korunuyor. Kimse dokunamıyor. Kendimiz bahçemize bile dokunamıyoruz (K1). Milas Zeytin Hasat Şenliklerinde buralar çok kalabalık oluyor (K21). Ben Bozalan köyü muhtarıyım. Köyümüz kalabalık. Ara ara bizim şu yukarılardaki Kodopa antik kenti, kaya mezarları, tapınak ve kiliseler için ya da Karya yolu köyümüzden geçtiği için yürüyüş yapmak için gelenler çok oluyor. Kırsal turizm dediğiniz şeyi biz eskiden kökboyası kullanarak, her birinin ayrı bir hikâyesinin olduğu desenli halılarımızla yapıyorduk. Gelen turistlere toptancılar aracılığıyla halılarımızı pazarlıyorduk. Şimdi görüyorsunuz işte balkondaki şu halı dokuma tezgâhını, şimdilerde öylesine yapıyoruz. Köyümüzün yoğunluğu büyükşehirlerden göçüp gelip buraya ev yapanlardan dolayı da oluyor. Çok gelip yerleşen var. Eski mimari evleri yıkıp yerine betonarme evler yapıyorlar. Eski görüntülerimiz yoğunluk arttıkça kayboluyor(K9).

Kategori 3: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinin Özgün Bir Yapıda Olduğunu Düşünme

Yöreye özgü kaynakların kullanılarak ve onlara değer katılarak turizme konu edilmesi önemli bir araç olarak belirmektedir. Entegre kırsal turizm yaklaşımı, yerel halkın gereksinimlerine, kapasitelerine ve değerlerine odaklanarak turizmden maksimum fayda sağlamayı hedeflediğinden, turistleri cezbeden yöreye özgü (otantik) kaynakların varlığı ve etki düzeyi önemli bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır.

“Bozalan’ın halıları çok meşhurdur. Kökboyasından yaparız, halılarımızdaki her bir desenin bir hikâyesi vardır. Bizim köy halılarımız bu desenleriyle ve dokumalarıyla ün kazanmıştır. Halılarımızı görmek için ziyaretçiler gelirdi. Tamamen bize özgüdür. Eskiden toptancılar alırdı para kazanırdık. Sonra satışlar azaldı çünkü bizim bu halılar taklit edilmeye başlandı. Başka yerlerde daha ucuza satıldı (K11). Aşk Sana Benzer filminden sonra daha çok turist gelmeye başladı köyümüze.

Öncesinde buranın kendine has havasından, doğasından dolayı yazlıkçılar yerleşti. Köyümüzde yazlık siteler var, hepsi dolu (K7). Biz Kıyıkışlacık'ta köy pansiyonculuğu yapıyoruz. Gelen giden çok oluyor. Burada antik kent köyle iç içe. Özgün otantik bir köy burası. Bodrum'a yakın, denizden Bodrum'dan teknelerle gelenler oluyor. Aşk Sana Benzer filminin yönetmen yardımcısı köyümüze yerleşti. Kıyıda ki dondurmacıyı alıp kafe yaptı. Eşiyle birlikte işletiyorlar ve artık hep burada yaşıyorlar (K8). Kapıkırı'da yaşayan kadınların çoğu bizim gibi bu el işi ürünleri yapıyor. Bileklikleri, kolyeleri ve eşarpların kenarlarının üzerlik otu tohumundan yapıyoruz. Hepsi kendi el emeğimiz bize özgü, başka yerde bulamazsınız. Turistler de bu yaptığımız el işi ürünlere çok ilgi gösteriyorlar (K12).”

Kategori 4: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinin Yerele Ait Olduğunu, Yerel Özellikler Taşıdığını Düşünme

Kırsal turizm faaliyetleri, yerel sosyal ve rekreasyonel yaşamın bir parçasıdır. Bu turizm türü bölgenin mevcut doğal ve kültürel mirasına dayanmaktadır. Yerli ürünler, belirli bir yer adıyla etiketlenilebilir veya akredite edilebilir. Bu çerçevede entegre kırsal turizm sadece yerel kaynakları dikkate almamakta, aynı zamanda, buraya yerleştirilen sosyo-kültürel özellikleri ve kimlikleri de kullanarak ilişkileri ve ağları şekillendirmeye yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla yöre turizminin, hangi düzeyde bölgenin gerçek kaynaklarına dayalı olarak gerçekleştirildiğinin belirlenmesi önem arz etmektedir (Cawley vd., 2007).

“Milas'ta köylerin büyük bir çoğunluğunun geçim kaynağı zeytindir. Milas'ın 50'ye yakın zeytinyağı markası vardır ve bunların 10 tanesi coğrafi işaret almıştır. Zeytin ve zeytinyağı yerel özellikler taşımaktadır. Yörede her sene yapılan Zeytin Hasat Şenliği de bu yerelliğin ortaya çıkardığı en güzel örnektir (K20). Yerel özelliğe sahip evet zeytinimiz ve zeytinyağımız var ama bunlara ek olarak yerel özellikte eski yağhanelerimiz de var. Yağhaneleri açıp burada zeytinyağı üretimini gelen turistlere gösterebiliriz (K23). Karacahisar ve Bozalan'da dokunan halılar yerel özelliktedir (K16).”

Kategori 5: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinde Yerel Halkın Etkin Bir Role, Yetkiye Sahip Olduğunu Düşünme

Kırsal turizmi geliştirme politikasının; potansiyel saptama-yerel halkın eğilimini belirleme ile başladığını, ardından yerel halkla turisti karşılaştırmak, sorumluları harekete geçirmek olduğu hatırlandığında çalışmanın amacına ulaştığı söylenebilir (Emekli ve Soykan, 2010). Bu bileşen, kırsal turizm faaliyetlerinde yerel toplulukların daha fazla söz sahibi olmasına, dolayısıyla daha güçlü bir yapı kazanması için yetkilendirilmesine işaret etmektedir.

“Köyümüz (Kapıkırı köyü) ile ilgili sayısız sorundan dolayı ilçe belediyesine ve büyükşehir belediyesine başvurduk. Kimse bizi adam yerine koyup gelip de en ufak bir sorunumuza çare bulmadı (K26). Belediye geliyor diyelim ki herhangi bir iş yapacak köyümüzde, bugüne kadar, siz kimsiniz necisiniz, biz böyle bir iş yapacağız siz ne düşünüyorsunuz diyen olmadı (K9). Ankara'dan Kıyıkışlacık köyüne geldim. Gördüğünüz bu restorani açtım. Gelen turistler şurada yemek yiyor arka tarafta antik kentin içine köylüler ineklerini bağlamış otlatıyor. Sürekli şikâyet ediyorum kimse gelip bir yaptırım uygulamıyor. Çünkü biz yetkililerin gözünde yok sayılıyor (K16). Köye (Çomakdağ-Kızılağaç) turist getiriyoruz. Yoğunluk oluyor ama köyün kanalizasyonu bile yok. Büyükbaş hayvanlar ata yadigârı tarihi evlerin ön tarafında bağlı, etrafa sürekli kötü koku yayılıyor. Bu konuların düzeltilmesi için muhtar yetkililerden talepte bulunmuş ama ilgilenen olmamış (K14). Büyükşehir yasasından sonra büyükşehir belediyesi geldi şu gölün kenarındaki beldeye ait yapıyı aldı ihaleye çıkarıyor, ihaleyi kim alırsa o gelip işletiyor. Bunlar yapılırken bize kimse bir şey sormuyor (K25).”

Kategori 6: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinin Sürdürülebilir Bir Yaklaşımla Gerçekleştirildiğini, Çevre Koruma Hassasiyeti Gözetildiğini Düşünme

Entegre kırsal turizmin geliştirilmesinde temel amaç, paydaşların, özellikle yerel toplulukların maliyet ve faydalarını en iyi şekilde eşitleyen, doğal, sosyal ve ekonomik kaynakların kalitesini bozmayan sürdürülebilir sonuçlar elde etmektir. Sürdürülebilir bir kırsal turizm yaklaşımı, turizmin yörede çevresel ve ekolojik kaynaklara zarar vermediğine işaret etmelidir.

“Kıyıkışlacık'ta sürdürülebilir kırsal turizmin gerçekleştirilebilmesi için ekstra işler yapmak gerekmektedir. Çünkü Kıyıkışlacık, kırsal turizm potansiyeli yüksek olan bir köy. Kıyıda ki köy kahveleri, balıkçılığı, zeytinlikleri ve el değmemiş doğası korunarak değerlendirildiğinde sürdürülebilir güzel sonuçlar elde edileceğine inanıyorum (K22). Milas'ta zeytincilik organik tarım şeklinde yapılıyor. Ekolojik çevreye zarar verilmiyor, uzun yıllarda bu işin böyle devam edeceğini düşünüyorum (K 23). Son yıllarda bu bölgede çok film çekilmeye başlandı. Filmlerde buraları gören insanlar merak ediyor ve ziyaret ediyor. Biz kurum olarak (Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü) yörede çekilen sinema filmi, dizi ve belgesel çekimlerine izin veren onay makamıyız. Mesela, Çökertme köyünün muhteşem doğasında Mandıra Filozofu, Kapıkırı ve Bafa'da Entel Köy Efe Köye Karşı filmi çekildi. Bu filmlerin gösterime girmesinin ardından ziyaretçi yoğunluğu yaşanmaya başladı. Bu yoğunluk kontrol altına alınıp bilinçli şekilde yönlendirme yapılırsa buralarda kırsal turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini koruyacağına inanıyorum (K19). Kapıkırı'da kırsal turizm sürdürülebilir olsa da köyde yakında genç kalmayacak. Adam oğlunu evlendiriyor köyde oğlunu gelinini oturtacağı ev yok. Sit alanı olduğu için yeni bir ev yapmak

istesen imkânsız. Gençler köyü terk ediyor, üç kuruşa ya güvenlik görevlisi oluyorlar ya da BİM’de, A101’de çalışıyorlar (K30). Zeytinliklerimize giden yollarımız yok. Bir yere kadar arabayla gidiyoruz, sonrasında kendi imkânlarımızla çıkıyoruz. Zeytini hasat ettiğimizde başka köylerdeki adamlar arabasına atıp getirirken, biz yük hayvanlarının üstünde çuvallarda çile çekiyoruz. Niye, sit alanıymış yol yapılamazmış. Burada turizm sürdürülebilir olsa ne yazar olmasa ne yazar, biz mutlu olmadıktan sonra (K3). Bafa gölünün tabanı dolmuş, derinliği iyice azalmış. Aydın Büyükşehir Belediyesi Bafa’nın kendi sınırları içinde kalan bölümünü kepçelerle temizlemeye başlamış, bunu Muğla Büyükşehir Belediyesi de yapsa olmaz mı? Göl dolarsa buraya gelen turist de biter, balıkçılık da biter. Böyle olunca da sürdürülebilirlik falan kalmaz (K31). Sürdürülebilirliğin sağlanması için Kıyıkışlacık’ta denizin temizlenmesi gerekiyor. Kıyıkışlacık ile ilgili “yükleme-boşaltma limanı/iskelesi projesi” olduğu söyleniyor. Eğer bu gerçekleşirse sadece Kıyıkışlacık değil Güllük Körfezi’nin tamamı etkilenir, doğal çevre çok zarar görür, buralar resmen biter (K24).

Kategori 7: Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetlerinin Tamamlayıcılık İlkesini Karşılığını Düşünme

Entegre kırsal turizm, yerini almak ve ortadan kaldırmak yerine geleneksel tarım ve/veya diğer yerel faaliyetlerle birlikte çalışmasını esas almaktadır. Bu durum geleneksel yerel faaliyetlerle turizm faaliyetlerinin çatışmasını değil, tam tersi iş birliği yapmasını gerekli kılmaktadır. Böylece turizmin ortaya çıkardığı yeni şartların, yörenin özgün koşullarını bozması veya ortadan kaldırmasının aksine, bu faaliyetlerin turizm destekli olarak devam etmesine ve daha güçlü bir hale gelmesine olanak sağlamaktadır. Bu yaklaşım yerel halk ile turistlerin ortak bir amaçta birleşmelerine imkân vermektedir. Böylece, bir yanda turistlerin yerel toplumun ürünlerini görmesi ve deneyimlemesine ortam yaratılırken, diğer taraftan yerel halkın da geleneksel yapısını koruyarak var olmasına olanak sağlanmaktadır.

“Köyümüze (Kapıkırı) gelen turistler bir taraftan tarihi yerleri gezerken diğer taraftan restoranlarında yemek yiyor, köy kahvesinde çayını içiyor, köylü kadınların yaptığı el işi ürünlerden satın alıyor, isteyenler köy pansiyonlarında konaklıyor. Sizin söylediğiniz şekliyle tamamlayıcılık ilkesi bizim köyde tam anlamıyla karşılanıyor (K29). Zeytin Hasat Şenliğinde köylerimizdeki çiftçiler yöresel ürünlerini pazarlama şansı buluyor, ilçemiz otelleri doluyor, esnafımız para kazanıyor (K32). Turlarımızda tamamlayıcılığın olmasına özen gösteriyoruz. Paket program yapmamızın da en büyük sebebi bu zaten. Kızılbaş köyünde eğlence, yeme-içme, düğün yemekleri, yöresel ürün alışverişi hepsi birbirini tamamlıyor (K15).

Entegre Kırsal Turizm modeli bileşenlerine göre gerçekleştirilen anket ve mülakatlar sonucu oluşturulan tematik kodlama tablosunda da görülebileceği üzere (Tablo 6), kıyılarda yer alan sahalardaki turizm faaliyetlerinde aktörler arası ağların oldukça gelişmiş olduğu, ancak bu durumun kırsal kıyı gerisindeki kırsal alanlarda aynı düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Yerel Halk, İşletmeciler, Tur Operatörleri ve Kamu/Sivil Toplum Kuruluşlarının Entegre Kırsal Turizmle İlgili Görüşlerine İlişkin Tematik Kodlama

Kategori	İfade (Açık Kodlama)	Aksiyel Kod	Seçici Kod
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde aktörler arasında güçlü iş birliğine dayalı ağların yeterli olduğunu düşünme	Kıyı turizminde gelişmiş ama kırsalda henüz yeterli değil. Bölgenin deniz turizminden çok ciddi geliri var. Çıkarlar çatışıyor. Hayır. İş birliği yapmak istediğimiz halde aynı siyasi görüşten olmadığımız için gerekli koordinasyon sağlayamıyoruz. Hayır. Kurumlarda koordinasyon eksikliği var. Hayır. Çünkü konuşmaya gelince herkes konuşuyor, deniz turizmi ön plana çıkıyor.	Kıyı turizmi Kırsal yetersiz Çıkar Siyasi görüş Hayır Koordinasyon	Ağlar kıyı turizmi için oldukça gelişmiş, ama kırsal için çok yetersiz
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin kapasitenin üzerinde bir kullanım olduğunu düşünme	Yaz dönemlerinde aşırı yoğunluk oluyor Yaz döneminde, bayramlarda kapasite aşımı oluyor. Sadece festival dönemlerinde mevcut kapasitenin üzerine çıkıyor. Kapasite aşımı var, turlarla birlikte. Yazları çok yoğun.	Yaz sezonu Bayramlar Festival Kapasite aşımı	Yaz aylarında, bayram ve festival dönemlerinde kapasite aşımı yaşanıyor.
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin özgün bir yapıda olduğunu düşünme	Zeytin Hasat Şenliğimiz, Milas halılarımız özgün Düğünlerimiz ve yöresel kıyafetlerimiz bize özgü Üzerlik otu tohumundan yaptığımız el işi ürünler özgün	Düğün Zeytin Hasadı Milas Halısı Üzerlik Otu tohumu	Yöreyle ait zeytin, zeytinyağları ve bunlara bağlı olarak yapılan Zeytin Hasat Şenliği ile diğer köylere ait yöresel kıyafetler, halılar ve el işi ürünler tamamen özgün karakterdedir.
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin yerele ait olduğunu, yerel özellikler taşıdığını düşünme	Zeytini ve zeytinyağı yerel özellikler taşımaktadır Yerel özelliğe sahip evet zeytinimiz ve zeytinyağımız var ama bunlara ek olarak yerel özellikte eski yağ hanelerimiz de var. Çomakdağ kadınlarının yöresel giysileri, kırsal mimari evleri	Zeytin Zeytinyağı Yağ hane Yöresel giysi	Yöresel giysilerimiz, halılarımız, zeytinimiz, zeytinyağlarımız, kırsal mimarimiz hepsi yerel özellikler taşır.

Tablo 6 Devamı			
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde yerel halkın etkin bir role, yetkiye sahip olduğunu düşünme	Kurumlar tarafından adam yerine konmuyoruz Kimse bize bir konuda fikrimizi sormuyor Taleplerimizi dikkate alan yok	Kurumlar İlgisiz Talep Fikir	Yerel halkın görüşüne başvuran yok, mevcut sorunlara kurumlar çözüm üretmemekte
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinde sürdürülebilir bir yaklaşımla gerçekleştirildiğini, çevre koruma hassasiyeti gözetildiğini düşünme	Kıyıkışlacık “yükleme-boşaltma limanı/iskelesi projesi” yapılırsa sürdürülebilirlik diye bir şey olamaz. Bafa gölü tabanı doluyor, önlem alınmazsa Kapıkırı biter, buraya ait hiçbir şeyin sürdürülebilirliği kalmaz Sinema filmlerinden dolayı gelen ziyaretçiler sürdürülebilirliğe olumsuz etki yapabilir	Kapıkırı Bafa Kıyıkışlacık Sinema filmleri	Sürdürülebilirliğini gelecekte sıkıntıya sokabilecek olumsuz gelişmeler olmakta
Gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin tamamlayıcılık ilkesini karşıladığını düşünme	Köy ziyareti, yeme-içme, hediyelik eşya ve konaklama hepsi tamamlayıcılık ilkesini karşılıyor Hem düğün eğlencesi hem yeme-içme hem de alışveriş hepsi birbirini tamamlıyor.	Hediyelik eşya Alışveriş Konaklama Yeme-içme	Yerel aktörler arasında tamamlayıcılık ilkesi karşılanmakta

Yöre turizminde kapasite aşımının belirli dönemlerde meydana geldiği, doğal olarak yaz aylarında yoğunluğun artmasıyla birlikte bayram ve festival dönemlerinde de aşırı bir talep meydana geldiği anlaşılmaktadır. Yörenin kırsal turizm bakımından özgünlüğünü ortaya koyan temel unsurların başında zeytin hasadı ve işlenmesi süreçlerinde gerçekleştirilen festivaller olduğu görülmekte, yöresel kıyafetlerin, halı ve el işi ürünlerin ise diğer özgün objeleri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde zeytin ve zeytinyağı ile yöreye has mimarinin yerel kırsal miras arasında yer aldığı gözlenmektedir. Yörede kırsal turizme yönelik olumsuz görüşler genellikle, bu faaliyetlerin planlanmasında ve organize edilmesinde yöre halkının görüşlerine başvurulmamasıyla ilgilidir. Bu durum EKT'nin temel bileşenlerinden biri olan yetkilendirmenin tam anlamıyla uygulanmadığına işaret etmektedir. Yine, mevcut sorunların çözümüne yönelik kamu hizmetlerinin de yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

SONUÇ

Değişen sosyo-kültürel ve ekonomik koşullar, olaylara bakış açıları da değişiklikler meydana gelmesine neden olmuştur. Geçmişte daha yalın bir nitelik gösteren, ancak günümüzde büyük ölçüde çeşitlenen ve daha karmaşık hale gelen durumlara yönelik yeni yorum ve analizler getirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Geçmişte temel odak noktası deniz-kum ve güneş olan turizmde, günümüzde çok sayıda kavram ve uygulama devreye girmiş bulunmaktadır. Daha sık gündeme gelen kavramlardan birini kırsal turizm oluşturmaktadır. Başlangıçta “alternatif” olarak nitelenen bu turizm türü, günümüzde “klasik” olarak tanımlanan deniz-kum-güneş turizmiyle rekabet edecek düzeyde gelişme kaydetmeye başlamıştır.

Giderek artan talep ve bu talebe cevap verme gayreti, sadece farklı bir turizm türünün turizm ekonomisinde yer almasıyla sınırlı kalmamakta, çok sayıda parametreyi içeren ve daha fazla aktörle gerçekleştirilen kırsal turizm, coğrafi mekânın kullanılması, yeniden organize edilmesi ve korunması konusunda yeni normların ortaya konulmasına yol açmaktadır. Sadece doğal çevre koşulları veya doğal turizm çekicilikleri açısından değil, aynı zamanda daha geniş alanlarda sosyal ve kültürel unsurları da içine alması, kırsal turizmin daha kapsayıcı yaklaşımlarla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bir yandan doğal ve beşeri kaynakların korunması, diğer taraftan bunların daha fazla turizm ekonomisine dâhil edilmesinin fiziki mekânda ve beşeri çevrede meydana getirdiği veya getireceği değişimlerin doğru analiz edilmesi ve gerçekçi sentezler ortaya konulması büyük önem arz etmektedir.

Kısaca, insan-mekân etkileşimi ve bu etkileşim sonucunda meydana gelen olaylara odaklanan bir bilim dalı şeklinde tanımlanan coğrafya, kırsal turizm konusunda söz sahibi olması gereken bilim alanlarının başında gelmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, belirtilen alanda yapılacak olan coğrafi çalışmaların, özgün ve güncel verilere dayandırılması ve somut analizler ortaya konulmasıdır.

Milas ilçesindeki kırsal turizm faaliyetlerinin Entegre Kırsal Turizm (EKT) yaklaşımı bileşenlerine göre analiz edilmesini amaçlayan bu çalışmada, uygulanan anketler, yapılan yüz yüze görüşmeler, yörede gerçekleştirilen arazi çalışmalarında yapılan gözlemler ışığında çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. Milas ilçesi sahip olduğu doğal ve beşeri unsurlar bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesinde, ilçeyi çevreleyen daha geniş sahanın yoğun bir turizm hareketliliğine sahne olması etkili rol oynamaktadır. Tarımsal üretim ve işlemeye dayalı faaliyetler, geçmişten günümüze taşınan yaşam tarzı ve kültür öğeleri, kendine has kırsal mimari yörenin kırsal turizm kapsamında öne çıkan öğeleri durumundadır. İlçe kırsal turizminde Kıyıkışlacık, Kapıkırı, Çomakdağ Kızılağaç, Karacahisar ve Bozalan köyleri öne çıkmaktadır. Yörede gerçekleştirilen kırsal turizm etkinliklerinin bir bölümü organize bir şekilde yapılmakta bir bölümü ise doğal akışında bir seyir izlemektedir. Yörede mevcut tarihsel yapı ve kalıntılar (Kıyıkışlacık eski yağ imalathanesi ve

Kapıkırı köyündeki Herakleia antik kenti gibi kırsal turizmi destekler bir nitelik taşımaktadır. Son yıllarda sayıları artan sinema filmi çekimleri yöre köylerine olan ilgiyi arttırmaktadır. Yörede geleneksel törenlerin (düğün töreni gibi) ilgi çeken turizm araçları olabileceğine yönelik çarpıcı örnekler görülmektedir.

Ankete katılanların yarısından fazlası erkeklerden oluşurken, yaş ortalaması 35-44 aralığında yoğunlaşmıştır. Katılımcıların en büyük bölümünü kendi işinde çalışanlar oluştururken, üniversite mezunu olanların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Daha ziyade yurtiçi ziyaretçilerin rağbet gösterdiği turizm etkinliklerinde katılımcıların büyük bölümü aileleriyle birlikte bu faaliyetleri gerçekleştirmektedirler.

Temel hedef olmaktan ziyade, geçerken uğrama şeklinde yaşanan ziyaretlerin küçük bir bölümü konaklamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Yörenin tanınmasında sosyal medya en etkili iletişim aracı olarak belirirken, doğal çevre özellikleri ile sosyal nitelikler en ilgi çeken turizm çekicilikleri olmuştur.

Hem ziyaretçilerle gerçekleştirilen anketlerde, hem de yerel halk ile yapılan mülakatlarda EKT'nin ağlar bileşenine yönelik olumsuz bir görüşler ortaya çıkmış, paydaşlar arasında yeterli iş birliğinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Hâlihazırda yörede bir kapasite aşımından söz edilmemekle birlikte, her geçen gün ziyaretlerde artış ve yoğunluk yaşanması, gelecekte bunun bir sorun teşkil edeceğine işaret etmektedir.

Anket ve mülakata katılanların turizme konu olan unsurların yerele ait ve özgün nitelikte olduğuna yönelik ağırlıklı görüşü, yöre turizmi için son derece değerli bir durumdur. Özellikle zeytincilik ve halıcılık yöre kırsal turizminin temel öğeleri olmuşlardır. Ziyaretçilerin, yerel halkın yöredeki kırsal turizm faaliyetlerinde yeterli düzeyde söz sahibi olduklarına yönelik görüşüne karşılık, yöre halkı görüşlerine başvurulmadığı şeklinde olumsuz görüş belirtmiştir. Mülakata katılanlar bu sorunu kısmen köy dernekleri vasıtasıyla aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde ziyaretçilerin, yörede gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirlik kriterlerine uygun yapıldığı yönünde görüş bildirmelerine karşın, mülakata katılanlar bu yönde bir riskin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Diğer taraftan yörede ilan edilen sit alanlarının yeni yapılaşmaya izin vermemesinin yöre halkı tarafından şikâyete konu olduğu anlaşılmaktadır. Sektörler arası iş birliğine dayanan tamamlayıcılık konusunda hem ziyaretçiler ve hem de mülakata katılanlar olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu durum tarım ve turizm gibi iki farklı ekonomik sahanın birbirini destekler şekilde organize edilebileceğini göstermektedir.

Yörede belirli bir ölçekte gerçekleştirilen kırsal turizmde karşılaşılan en önemli sorun, kırsal yerleşmelerdeki altyapı (yol ve kanalizasyon gibi) eksiklikleri olarak belirmektedir. Sonuç olarak; Milas ilçesinde kırsal turizmin çok yönlü (entegre) bir yaklaşımla ele alınması, aktörlerin iş birliği içinde hareket etmesi ve kaynakların korunarak turizm kazandırılması, yöre halkının bu faaliyetleri daha fazla gelir elde edilmesini sağlayacağı gibi, önemli bir sorun alanı olan kırdan kente göçün önlenmesine yardımcı olacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

INTEGRATED RURAL TOURISM ANALYSIS OF MILAS DISTRICT (MUĞLA)

INTRODUCTION

Today, tourism has diversified considerably depending on the demands and expectations, and countries have tried to provide maximum benefit in the diversified tourism system. In addition to tourism, which is called classical tourism and formed by the sea-sand-sun trio, many other natural and human factors are subject to tourism and its tried to spread throughout the year. This tourism movement, which develops with the intense interest of the masses who demand to move away from the crowded environment, intense working pace and noise environments in the cities, brings along the transformation of rural tourism into an economic sector. This approach, sometimes referred to as alternative tourism, has also brought forth a multitude of intertwined conceptual structures. Every new element or phenomenon shaped in the countryside brings a new definition or makes additions to existing definitions. It is seen that the definitions made point to two main areas. The first of these is the relationship of rural tourism with the natural attractions in rural areas, and the other is the human dimension in these areas, which focuses especially on lifestyle and culture. This situation also reveals the necessity of addressing rural tourism on a much wider scale.

Recently, the most prominent issue in rural tourism is the conservation of the resources subject to tourism in these areas. The fulfillment of the specified requirement also reveals the necessity of multi-faceted approach, planning and implementation of this field of activity. The Integrated Rural Tourism Approach (IRT) is an approach that recommends that all actors who perform this activity act in interaction and cooperation with each other.

Turkey is a country where tourism is a major shareholder in the national income. The the country is also hosting both classic and tourism and a rich potential in terms of alternative types of tourism. In almost every region of Turkey, it is seen as a significant tourism potential request occurs on the specific implementation. Milas district constitutes one of these types of regions. Turkey's overall sense is one of the most attractive tourist sites in the district of Muğla province, which is seen as largely tried to be based on socio-cultural aspects of rural tourism activities.

RESEARCH AREA AND RURAL TOURISM POTENTIAL

Milas district, which forms the study area, is located in the southwest of Anatolia and is related to the province of Muğla. Milas district has an important rural tourism potential in terms of its natural environmental conditions and human characteristics. Festivals are one of the important tools to mobilize this potential. Activities related to olives and olive oil attract attention in the district, which is one of the geographical places that established the rural tourism-Festival relationship.

Although Milas district includes many villages, rural tourism potential and applications are concentrated in some villages. Kiyıkışlacık village, Kapıkırı village, Çomakdağ Kızılağaç village, Karacahisar village and Bozalan Villages can be evaluated within this framework. Kiyıkışlacık Village is located in the inner part of the Gulluk Bay, opposite the Iasos Ancient City. Not only a rural tourism potential based on agricultural products, but also the natural and cultural characteristics of the region have made the village a natural platform for cinema films. Kapıkırı village, built on the ancient city of Herakleia, constitutes another village of Milâs district that can be considered within the scope of rural tourism. The ruins of the ancient city of Herakleia, where the lake is intertwined with the natural environment created by the lake, appear as important tourism elements in the village. Çomakdağ Kızılağaç village attracts attention with its traditional structure to a great extent. This situation becomes clear as the village has an important potential for rural tourism. Karacahisar and Bozalan villages of Milas district stand out with their unique carpet weaving feature. Rugs woven in these settlements located in the south of Milas differ in terms of their colors and motifs.

Another factor that has become an attraction in rural tourism in Milas district is that the region is a natural platform for cinema films and TV series. Cinema films shot in this field provide serious contributions to the region in terms of rural tourism

AIM AND METHOD

In this study, which aims to analyze Milas district within the framework of Integrated Rural Tourism-IRT model components, the "Convergent Parallel Pattern-YPD" method was applied. The method was preferred as a research management because it is a method in which both qualitative and quantitative data are collected together but analyzed separately in the stepwise research process

The data set of the study consists of the questionnaire, interview records and observational data made in the research field. While the data obtained helped to reveal the knowledge level of the visitors regarding the rural tourism activities of Milas, it also enabled an in-depth analysis of the views of business owners, tour operators and Public / Non-Governmental Organizations and local people on rural tourism.

Integrated Rural Tourism (ECT), which is the basic approach model of the study, is a type of tourism that mainly proposes to use the economic, social, cultural, natural and human resources of the local actors jointly and connects them to other actors through networks. Integrated Rural Tourism approach consist of 7 basic components: networks, scale, Endogeneity, Embeddedness, empowerment, sustainability and complementarity.

FINDINGS

In the study, a questionnaire was applied to 130 visitors in Milas center and 5 different villages (Çomakdağ-Kızılağaç, Kıyıkışlacık, Bozalan, Çökertme and Kapıkırı villages) within the scope of the components of integrated rural tourism. In addition, face-to-face interviews were held with 32 people, including tour operators, local people and public / non-governmental organizations.

According to the conducted surveys and interviews; While more than half of the respondents are males, the average age is between 35-44. While the majority of the participants are self-employed, it is seen that university graduates predominate. Most of the participants carried out this activity with their families in tourism activities, which are mostly popular with domestic visitors. Rather than being the main target, a small portion of the visits that occurred in the form of passing through were made with accommodation. While social media has emerged as the most effective means of communication in recognizing the region, natural environmental features and social qualities have been the most attractive tourism attractions. In the interviews conducted with both the visitors participating in the survey and the local people, it was understood that a negative opinion regarding the networks component of IRT emerged and there was not enough cooperation between the stakeholders. Although there is no mention of an overcapacity in the region at the moment, the increase and intensity of visits every day indicates that this will be a problem in the future.

The predominant opinion of the survey and interview participants that the elements subject to tourism are local and unique is an extremely valuable situation for local tourism. Especially olive cultivation and carpet weaving have been the basic elements of the rural tourism of the region. Despite the view of the visitors that the local people have a sufficient say in the local rural tourism activities, they expressed a negative opinion that the local people were not consulted. The interviewees stated that the participants were trying to overcome this problem partly through village associations. Similarly, although the visitors expressed their opinion that the tourism activities carried out in the region accordance with the sustainability criteria, the interviewees claimed that there was a risk in this direction. On the other hand, it is understood that the fact that the site areas announced in the region do not allow new construction is the subject of complaints by the local people. Both the visitors and the participants of the interview expressed positive opinions on complementarity based on inter-sectoral cooperation. This shows that two different economic fields such as agriculture and tourism can be organized in a way that supports each other.

The most important problems encountered in rural tourism at a certain scale in the region appear as the deficiencies in infrastructure (such as road and sewerage) in rural settlements. As a result, addressing rural tourism in the Milas district with a multi-faceted (integrated) approach, actors acting in cooperation and providing tourism by conserving resources will help local people generate more income, as well as prevent migration from rural to urban areas, which is an important problem area.

CONCLUSIONS

Milas district has an important potential in terms of natural and human factors. The fact that the wider area surrounding the district is the scene of an intense tourism activity plays an effective role in activating this potential. Activities based on agricultural production and processing, lifestyle and cultural elements from the past to the present are the prominent elements of the region in rural tourism. Kiyıkışlacık, Kapıkırı, Çomakdağ Kızılağaç, Karacahisar and Bozalan villages stand out in rural tourism in the district. Some of the rural tourism activities in the region are implemented an organized manner, while some follow a natural flow. Existing historical structures and ruins in the region support rural tourism. The number of movies shot in recent years has increased the interest in the local villages. There are striking examples that traditional ceremonies (such as wedding ceremonies) can be interesting tourism tools in the region.

According to the results of the analysis carried out, it was observed that the highest rate of visitors participating in the survey expressed negative opinions ($\bar{X} = 2.97$) on the "networks" component of Integrated Rural Tourism, which includes the actors to act in line with common goals. Another component which the visitors expressed a negative opinion was the "empowerment" component based on the greater influence of local communities in rural tourism activities ($\bar{X} = 2.94$). On the other components of IRT, sustainability ($\bar{X} = 3.11$), embeddedness ($\bar{X} = 4.26$) and endogeneity ($\bar{X} = 4.33$), most of the participants expressed positive opinions, and on scale, none of the rural settlements visited It has been stated that there is no overcapacity ($\bar{X} = 1.81$).

Kaynakça / Reference

- Akova, İ. (2008). *Turizm Araştırmaları*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Arslan, E. & Kendir, H. (2020). COVID-19 salgını sonrası yükselen trend kırsal turizm: Zile örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3668-3683.
- Artuğer, S. & Kendir, H. (2013). Agritourist motivations: the case of Turkey. *International Journal of Business and Management*, 8(21), 63-70.
- Aytüre, S. (2014). AB'nin kırsal turizm anlayışı çerçevesinde Milas/Kiyıkışlacık (Lasos)'ın kırsal turizm potansiyeli. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4(1), 70-74.
- Bakırcı, M. (2007). *Türkiye'de Kırsal Kalkınma: Kavramlar-Politikalar-Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Bakırcı, M. (2019). Entegre kırsal turizm: kavramsal boyut ve temel prensipler. S. Üçışık Erbilen & G.Şahin (Ed.), *Beşeri ve iktisadi coğrafya araştırmaları (Nuran Taşlıgil'e Armağan)* içinde. (s. 303-329). İstanbul: Babil Yayınevi.
- Butler, R. W. (1990). Alternative tourism: pious hope or trojan horse?, *Journal of Travel Research*, 28(3), 40-45.
- Cawley, M. & Gillmor, D. A. (2008). Integrated rural tourism: concepts and practice. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 316-337.
- Cawley, M., Marsat, J. B., & Gillmor, D. A. (2007). Promoting integrated rural tourism: comparative perspectives on institutional networking in France and Ireland. *Tourism Geographies*, 9(4), 405-420.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çeken, H. (2020). Kırsal turizm kavramı ve analizi. G. Yüksek & P. G. Çakır. (Ed.), *Kırsal turizm ve kalkınma* içinde (s. 29-49). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çeken, H., Karadağ, L. & Dalgın, T. (2007). Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm, Türkiye'ye yönelik teorik bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (8), 1-14.
- Çukur, F. & Kızılaslan, N. (2018). Milas ilçesinde zeytin hasat şenliğinin kırsal turizme katkısı. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 24(2), 233-241.
- Ekici, S. E. (2018). *Somut olmayan kültürel miras unsurlarından el sanatları geleneğinin kırsal turizm bağlamında değerlendirilmesi: Muğla-Milas örneği*. (Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Emekli, G. & Soykan, F. (2010). Kırsal halkın kırsal turizme bakış açısının saptanması: Bornova örneği. 6. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s. 10-20). Ankara.
- Emekli, G., Südaş, İ. & Soykan, F. (2007). Göç kırsal kalkınma kırsal turizm ve Türkiye. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi* (s. 1-15). Ankara.
- Etikan, S. & Çukur, T. (2011). Kırsal turizm faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç köyü el sanatları üzerine etkisi. *Art-e Sanat Dergisi*, 4(8), 1-15.
- Han, D., Jung, T. & Gibson, A. (2014). Dublin AR: Implementing augmented reality in tourism. In Xiang, Z. & Tussyadiah, L. (Eds.), *Inside information and communication technologies in tourism 2014* (pp. 511-523) Wien, New York: Springer.
- Karabatı, S., Doğan, E., Pınar, M. & Çelik, L. M. (2009). Socio-economic effects of agri-tourism on local communities in Turkey: the case of Aglasun. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 10, 129-142.

- Karamustafa, K. & Örnek, N. (2019). Modernite ve postmodernite etrafında şekillenen turizm olgusu ve gelişimi. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 259-290.
- Milas Ticaret ve Sanayi Odası, 2018 Yılı Faaliyet Raporu.
- Muğla Eko Haber, (2019). 6. Milas Zeytin Hasat Şenliği. 21 Kasım 2019 tarihinde <https://muglaekohaber.com/6-milas-zeytin-hasat-senligine-hosgeldiniz/>, adresinden edinilmiştir.
- Öksüz, B. (2017). *Metalaşan yerel ürünlerin aile içi ve akraba ilişkilerinde yarattığı etkiler: Kapıkırı örneği*. (Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Özçoban, E. (2020). Koronavirüs'ün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki etkileri ve Türkiye'nin kırsal turizm potansiyeli üzerine bir analiz. *Turkish Studies*, 15(4), 853-866.
- Pearce, D. G. (1992), Alternative tourism: concepts, classifications, and questions. In V. L. Smith & William R. Eadington (Eds.), *Inside tourism alternatives: potentials and problems in the development of tourism* (pp. 15-30) Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Petrou, A., Pantziou, E.F., Dimara, E. & Skuras, D. (2007). Resources and activities complementarities: the role of business networks in the provision of integrated rural tourism. *Tourism Geographies*, 9(4), 421-440.
- Saxena, G. & Ilbery, B. (2007). Integrated rural tourism a border case study. *Annals of Tourism Research*, 35(1), 233-254.
- Saxena, G., Clark, G., Oliver, T. & Ilbery, B. (2007). Conceptualizing integrated rural tourism. *Tourism Geographie*, 9(4), 347-370.
- Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.
- Tok, N. & Tunalıoğlu, R. (2019). Kırsal turizm ve gelenekselleşen festivallerde sürdürülebilirlik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 1284-1292.
- UNWTO, (2020). International tourist numbers could fall 60-80% in 2020, UNWTO Reports. [Online]. Retrieved 27 October 2020, from <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>
- Urry, J. (2009). *Turist Bakışı*. (Çev: E. Tataroğlu & İ. Yıldız). Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Weaver, D. B. (1991), Alternative to mass tourism in Dominica. *Annals of Tourism Research*, 18(3), 4.
- Weaver, D. B. (2014), Asymmetrical dialectics of sustainable tourism: toward enlightened mass tourism. *Journal of Travel Research*, 53(2), 131-140
- Yemenoğlu, E., Dalgın, T. & Çeken, H. (2013). Geleneksel festivallerin kırsal turizm üzerindeki etkileri: Denizli-Honaz Kiraz Festivali örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 16-21.
- Zaman, S. (2010). Kırsal kalkınma aracı olarak kırsal turizmin kullanımı: Yusufeli için bir planlama önerisi. *Geçmişten geleceğe Yusufeli sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s. 143-147). İstanbul.